

door Hein van der Hoeven

Het is vaak gememoreerd, maar het blijft bijzonder: precies op de dag waarop haar biografie bij de Haagse boekhandel Van Stockum ten doop werd gehouden, overleed schrijfster Aya Zikken op drieënnegentigjarige leeftijd (22 maart 2013). Het is een omvangrijke biografie. De evangelist Lucas had tweeëntwintig pagina's nodig om het leven van Christus te beschrijven. Schrijver, redacteur en Indonesië-kenner Kees Ruys gebruikt ruim zevenhonderd pagina's voor het leven en werk van de productieve, maar niet heel bekende of veel verkopende Aya Zikken. Had Ruys zich moeten beperken? Wat mij betreft niet. De biografie is door de rijk geciteerde bronnen – lange citaten uit de vele interviews die Ruys de schrijfster afnam en de prachtige dagboekfragmenten – het lezen meer dan waard.

Zikken is een intrigerende, originele persoon met een veelzijdig oeuvre van romans, reisverslagen, interviews en autobiografische schetsen, met als bekendste werk de roman *De atlasvlinder* (1958) die zich afspeelt in een dorpje op Sumatra in de jaren dertig van de vorige eeuw. Het bronnenmateriaal brengt je niet alleen dicht bij Zikken, maar ook bij de tijd waarin zij leefde. Vooral het Indië van de jaren dertig, gezien door de ogen van een jong Nederlands meisje en beschreven door een oorspronkelijk schrijfster, komt in de biografie tot leven. Een citaat uit het dagboek, geschreven vanaf het dak van een woonhuis in het centrum van Batavia: 'Een eenzame druipende inlander komt voorbij. Een tram sliert uitdagend over de straat. Een verregende broodbakker en een postbesteller karren met troosteloze gezichten langs. Het regent en toch is 't erg opwekkend weer, maar perhaps ligt dat aan mij'. Zikken is dan veertien jaar. Ook van het literaire leven in Nederland uit de jaren vijftig en zestig krijgt de lezer een goede indruk. De passages uit de dagboeken, brieven, interviews, recensies rijgt Ruys aaneen met sober, goed geschreven proza. De schitterend uitgegeven biografie wordt gecompleteerd door een ruime selectie foto's uit alle fases van Aya Zikkens lange leven.

In een artikel in het aan biografieën gewijde nummer van *Extaze* (nummer 8, november 2013) schrijft Ruys – in een denkbeeldige brief aan Zikken – over zijn onderneming: 'Dat ik ooit het plan heb opgevat over jou te schrijven was al net zo overmoedig als jouw instemming met het project.' Die instemming ging

gepaard met een merkwaardige voorwaarde: de biograaf mocht niet spreken met derden. Hij moest zich beperken tot wat zij hem vertelde en wat hij vond in het omvangrijke privé-archief. Ruys kende Zikken al dertig jaar van nabij. Hij bewonderde haar. Toch bewaart hij in het boek afstand. Hij interpreteert voorzichtig: het lijkt dat zij..., misschien heeft zij gedacht dat ... Die voorzichtigheid is prettig. Zelfverzekerde verklaringen zouden in dit geval irriteren. Zo van: ik ken haar goed, dus ik weet hoe het zit. Ruys spaart zichzelf niet. Over een gezamenlijke reis naar Indonesië oordeelt hij: 'Het werd geen succes. Beter gezegd, het werd een fiasco.' Voor de biografie geldt dat oordeel gelukkig niet. Integendeel.

Kees Ruys, *Alles is voor even, het bewogen schrijversleven van Aya Zikken*, Haarlem 2013 (In de Knipscheer)

Bron: *Extaze.nl*, 9 mei 2013